מתעסק דמאי אי דחלבים ועריות חייב (א) א) [דאמר רב נחמן אמר שמואל [א]המתעסק בחלבים ועריות חייב] שכן נהנה ב]ואי מתעסק בשבת ג]פטור מאי טעמא [ב]מלאכת מחשבת אסרה תורה לרבא משכחת לה כגון שנתכוון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר לאביי משכחת לה כגון דנתכוון להגביה את התלוש וחתך את המחובר דאיתמר [ג]נתכוון להגביה את התלוש [ב]וחתך את המחובר פטור מאי טעמא דהא לא איכוון לשום חתיכה לחתוך את התלוש וחתך את המחובר אביי אמר חייב דהא איכוון לשום חתיכה רבא אמר [ג]פטור ד] דהא לא איכוון לחתיכה דאיסורא: ה] רבי יוסי אומר לא נחלקו כו': תניא אמר להן רבי יוסי דקדקתם אחרי מאי אמרי ליה דאמר להו דקדקתם אחרי הכי א"ל הגביה בין השמשות מהו אמר להו דקדקתם אחרי ונימא להו מקצת הגבהה היתה מהיום ומקצתה למחר הכי נמי קאמר להו דקדקתם אחרי ולא העליתם בידכם כלום ולרבי יוסי גמר מלאכה לרבי אליעזר ו]פטור הא שמענא ליה דמחייב [ד]דתנן ז]רבי אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה ואחד על האריג חייב אמר רב יוסף רבי יוסי אליבא דר"א הכי מתני רבי אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה ושנים על האריג חייב: א"ר יהודה פוטרו היה רבי יהושע אף מאשם תלוי: תניא א"ר יהודה פוטרו היה רבי יהושע אף מאשם תלוי שנאמר [1]כי תחטא ולא ידע פרט לזה שידע שחטא אמר לו ר"ש זהו שמביא אשם תלוי שנאמר ועשה ולא ידע וזה לא ידע במה עשה אבל ספק אכל חלב ספק לא אכל צא ושאל עליו אם מביא אשם תלוי אם לאו מאי הוי עלה ת"ש חטא ולא ידע במה חטא או [ה]ספק חטא ספק לא חטא מביא אשם תלוי מאן שמענא ליה דאמר חטא ואין ידוע במאי חטא מביא אשם תלוי ר"ש וקא תני ספק חטא ספק לא חטא מביא אשם תלוי שמע מינה ס"ל לרבי שמעון ספק חטא ספק לא חטא מביא אשם תלוי: ר' שמעון שזורי ור"ש ז]אומר לא נחלקו כו' ח]אם כן מה ת"ל [2]אשר חטא בה פרט למתעסק: אמר רב נחמן אמר שמואל מתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה מתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה א"ל רבא לרב נחמן והא תינוקות דכי מתעסק דמי [ה]ותנן מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע [ו]פוטר עד כאן לא פטר רבי יהושע אלא משום דקסבר טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה פטור אבל מתעסק בדבר דלאו מצוה אפילו רבי יהושע מחייב אמר לו הנח לתינוקות הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק בחבורה חייב איתיביה רב יהודה לשמואל ט]ר' יהודה אומר אפי' מתכוין ללקט תאנים וליקט ענבים וליקט תאנים שחורות וליקט לבנות וליקט שחורות ר"א מחייב חטאת ורבי יהושע [ז]פוטר והא הכא י]מתעסק הוא ורבי יהושע נמי לא קא פטר אלא מן מינא למינא אבל בחד מינא אפילו רבי יהושע מחייב אמר ליה [ו]שיננא שבוק מתני' ותא יא]בתראי הכא במאי עסקינן כגון שאבד מלקט מלבו יב] נתכוון ללקט ענבים ושכח וסבור תאנים בעינא והלכה ידו על הענבים דרבי אליעזר סבר הרי נעשתה יג]כוונתו ורבי יהושע סבר הרי לא נעשתה כוונתו ומחשבתו

מתעסק בחלבים. כגון חלב ושומן לפניו ונודע שזה חלב וזה שומן ונתכוון לאכול שומן והביט למקום אחר והלכה ידו אל החלב ואכלו אי נמי חלב וחלב לפניו וסבור שהוא שומן ונתכוין לאכול חתיכה זו ואכל את זו ולא דמי לשוגג דשוגג היינו שנתכוין לחתיכה זו עצמה אבל סבור שהוא שומן: **מתעסק בעריות.** כגון נתכוון לבוא על אשתו נדה וסבור טהורה היא יד]אחותו ואשתו לפניו ונשמטה אשתו ולא ידע ובאה אחותו במקומה ולא דמי לשוגג דשוגג כגון שנתכוון לזו עצמה וסבור שהיא אשתו: **אלא מתעסק** (ב) **בשבת.** להכי אתא קרא למיפטריה. מתעסק בשבת מפרש לקמיה: **מלאכת מחשבת.** שחשב ונתכוון למלאכה זו עצמה: **משכחת לה.** מתעסק בשבת כגון שנתכוון כו': **להגביה.** פטור לדברי הכל דהאי מתעסק הוי דלא נתכוון לשום חתיכה: **דקדקתם אחרי.** כלומר נלחתוני וקפחתוני: **הגביה.** חפץ בין השמשות שבין שבת ליום הכיפורים כדי להוציאו דאהגבהה חייב מיד שיש הגבהה שהיא הוצאה כגון שהיא סמוך לרשות הרבים והוא עומד ברשות הרבים מהו היכי מצית למימר התם מקצתה היום ומקצתה למחר: **דקדקתם אחרי.** והשבתם לנצחני ולא הועלתם כלום דאיכא למימר נמי מקצת הגבהה היום ומקצת הגבהה למחר: **ולר' יוסי.** נהי נמי דמקצתה היום ומקצתה למחר טו](הוא) גמר מלאכה הוא אמאי קאמר לדברי הכל פטור והא שמעינן ליה לרבי אליעזר דמחייב: **ושנים על האריג.** כל השיעור הוא זה. ובתחלה היינו טעמא דבעי שלשה משום טז]דסתרי דשנים אינן מתקיימין אבל הכא איכא למימר חציו היום וחציו למחר: **כי תחטא ולא ידע ואשם.** גבי אשם תלוי כתיב: **מאי הוי עלה.** דספק אכל ספק לא אכל אליבא דר"ש: **חטא ואינו יודע במאי חטא.** כגון חלב ונותר לפניו ולא ידע איזו מהן אכל או ספק חטא או ספק לא חטא כגון שומן וחלב לפניו: **תינוקות היינו מתעסק.** שנתכוון למול את זה ומל את זה ושוגג כגון שהיה מתכוין לזה עצמו אבל סבור שנולד בשבת: **בדבר דלאו מצוה.** כגון נתכוון לתאנה זו ולקט את זו: **מקלקל בחבורה חייב.** דהכי אמרינן בבבא קמא בפרק המניח את הכל (דף לד:) כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר: **אבל בחד מינא אפילו רבי יהושע מחייב.** יז] ואת אמרת מתעסק בשבת פטור דמשמע בסתם ואפילו בחד (ג) מינא: **אפילו ר' יהושע מחייב.** דלאו מתעסק הוא שהרי ללקיטת תאנים נתכוון וליקט תאנים אף על גב דאביי ורבא לא פטרי במתעסק אלא במתכוין להיתר כגון לחתוך את התלוש יח]אבל שמואל אפי' במתעסק באיסור פטר מדקנסיב הש"ס למילתיה מלאכת מחשבת אסרה תורה משמע שיתכוין יט] בו: **ותא בתראי.** תריך כוותי דמתעסק פטור והכא לאו מתעסק הוא דאותה שנתכוין אותה ליקט ומאי טעמא פטר רבי יהושע כגון שאבד מלקט מלבו מחשבה ראשונה של לקיטה אבדה מלבו ושכחה כגון שנתכוין ללקוט ענבים ושכח וכסבור תאנים בעינא והלכה ידו על הענבים וליקטן בלא מתכוון הרי נעשית בקשתו שלענבים היה צריך כ] (ד) [אבל לא נעשית מחשבתו] שבשעת לקיטה חשב על התאנים ועכשיו נמצא שלא נעשית מחשבתו ואנן תרוייהו בעינן בקשתו ומחשבתו:

כא]**לשון** התוספות דאיתמר נתכוין להגביה התלוש וחתך המחובר. לפי מה שפירשנו צריך לומר ועלה בידו מחובר אותו עצמו כב]שמתכוון לו דאי חתך מחובר אחר אמאי נקט נתכוון לתלוש אפי' נתכוין למחובר פטור כמו ההיא דשתי נרות ונתכוון לכבות את זו וכיבה את זו ורבינו שלמה יצחקי לא פירש כן: **דהא** לא איכוון לחתיכה דאיסורא. ואם תאמר שוגג נמי דכל התורה כולה לא מתכוון לאיסור ויש לומר בכל התורה כולה כשאמר מותר הוא בשוגג בדבר שהוא ידוע לנו שהוא איסור אבל הכא מתכוון לדבר שהוא היתר לכולי עלמא אם היה כפי מה שהוא סבור ולכך פטור משום דהוי מתעסק: **אבל** בחד מינא **אפילו רבי יהושע** כג]מחייב. לכך פריך לשמואל ולא פריך לאביי ורבא דלעיל משום דלשמואל איירי בהכי במתכוין לאיסור כד] ומיפטר מטעם מלאכת מחשבת אבל לאביי ורבא לא פריך משום דאינהו לא מיירו בהכי אלא מיירו שנתכוון להיתר דפטור מטעם בה פרט למתעסק דהכי סוגיא דלעיל: **הכא** במאי עסקינן שאבד מלקט מלבו כגון שנתכוון כו'. ובהא פליגי ר' אליעזר ורבי יהושע כדמפרש הש"ס וניחא עתה דלא פריך הא בחד מינא חייב דלכוותיה בחד מינא קמיירי כגון שנתכוון ללקט תאנים הללו ושכח וכסבור תאנים אחרים בעינא שהם מצד אחר והלכה ידו על התאנים הראשונים ומשום הכי חייב כיון דמעיקרא לתאנים הללו נתכוון דהא דפטור מטעם מלאכת מחשבת בנתכוון לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר מיירי שלא אבד מלקט מלבו שלא נתכוון מעולם [אלא] לאותו מחובר הראשון:

עין משפט
נר מצוה

כב א מיי' פ"ב מהל' שגגות הלכה ז [טור אה"ע סימן כ]:
ב מיי' שם:
כג ג מיי' פ"ז שם הל' יא:
כד ד מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה יח וכחכמים:
כה ה מיי' פ"ח מהל' שגגות הל' א:
כו ו מיי' שם פ"ב הל' ח:
כז ז מיי' פ"א מהל' שבת הלכה ט:

◆

תורה אור השלם

1. וְאִם נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא יָדַע וְאָשֵׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה יז
2. אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ שְׂעִיר עִזִּים זָכָר תָּמִים: ויקרא ד כג

◆

מוסף רש"י

המתעסק בחלבים ועריות. כשעלה בידו חלבים ועריות היה מתעסק ולא נתכוין לכך, כל מתעסק קרי ליה שאינו מתכוין בדבר זה כלל (סנהדרין סב:). **מלאכת מחשבת אסרה תורה.** שחשב לעשות זאת (שם) שנתכוין לעשות מלאכה וכסבור שהיום חול (ב"ק כו:) שנסמכה פרשת שבת למלאכת המשכן בויקהל, ומלאכת מחשבת שהעושה אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא ששגג בשבת, או סבור שמלאכה זו מותרת (זבחים מז. וכעי"ז חגיגה י:). **נתכוון להגביה את התלוש.** כגון דנפל סכין בערוגת הירק ונתכוון להגביהו, **וחתך את המחובר פטור.** דכתיב אשר חטא בה ודרשינן פרט למתעסק בדבר אחר ועשה דבר זה, ושוגג היכי דמי כגון שנתכוין לכך אבל שגג דסבר שאין היום שבת או סבר שמלאכה זו מותרת, וזה מתעסק בהגבהה היה ולא בחתיכה (שבת עב:). **ר' אליעזר אומר.** אתא לפרושי שיעור אורג שמנו באבות מלאכות דתנן התם שני חוטין (שבת קה.). **האורג שלשה חוטין בתחילה.** אם זו תחילת אריגתו של בגד, **ואחד על האריג.** אם מוסיף הוא על האריג שיעורו באחת, דמצטרף עם השאר (שם). **ר' אליעזר מחייב חטאת.** דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה הוא ועבד ליה חבורה שלא לצורך (שבת קלז.).

◆

רבינו גרשום

ומתעסק במאי אי בחלבים ובעריות. כגון כסבור רוק הוא ובלעו והיה חלב. ובעריות כגון שנפל מן הגג ונתקע בערוה. האי **חייב** הוא **שכן נהנה. אלא** פרט **למתעסק בשבת** בדבר היתר ובא לידי איסור שלא מדעתו דפטור **דמלאכת מחשבת אסרה תורה** דכל מלאכות ילפינן ממשכן ובמשכן כתיב מלאכת מחשבת. פרט למתעסק בדבר אחר. והיכי דמי מתעסק דשבת פטור. לרבא ואביי דפליגי במסכת שבת: **לרבא. כגון שנתכוון לחתוך** שום מאכל **תלוש וחתך מחובר** שלא נעשה מחשבתו: **תנא** בברייתא. **אמר להן ר' יוסי** לחכמים **דיקדקתם אחרי** והשבתוני תשובה נצחת: **הכי אמרו ליה.** והכי אהדרו לדבריך שאתה אומר מקצת מלאכה עשה היום ומקצתה למחר ופטור דלא עשה מלאכה שלימה ביום אחד הגביה בין השמשות מהו כגון שהיה עומד ברשות היחיד בין השמשות והגביה חפץ מרשות הרבים דמשעה דאגבהיה חייב לטעמא דמאן דאמר דלא בעי עקירה צורך הנחה אלא הגבהה הויא אב מלאכה גמורה והגבהה אפשר להיות כהרף עין, וליכא למימר מקצתה היתה היום ומקצתה למחר והלכך **אמר** להם **דקדקתם אחרי** והשבתוני. ואיכא דאמרי הגבהה בין השמשות במכה בקורנס על הסדן בההיא הגבהה אהדרוה דהויא מאבות מלאכות ואין בה שהות: **ונימא להו** ההיא הגבהה נמי הות מקצתה היום כגון דהגבהה הוה היום והכאה בסדן למחר דהא קא סבר ר' יוסי בין השמשות כהרף עין: **הכי נמי קאמר להו.** ודקדקתם אחרי דקאמר דאין בדבריכם כלום: **ולר' יוסי גמר מלאכה לר' אליעזר הא שמענא דחייב** דקאמר ואחד על האריג דהיינו גמר מלאכה והכא נמי בהגבהה דבין השמשות ליחייב על גמר מלאכה דגמר מלאכה הויא ביום אחד ואמאי פטר בה ר' יוסי: **אמר רב יוסף ר' יוסי אליבא דר' אליעזר הכי מתני ר' אליעזר אומר ושנים על האריג חייב** דבגמר מלאכה הוי בשיעור מלאכה גמורה כדקאמר טעמא במסכת שבת חד חוט סתר תרי לא סתרי וכיון דבגמר מלאכה בעי שיעור מלאכה הילכך פטור שאני אומר מקצתה עשה היום ומקצתה למחר: **נפש כי תחטא ולא ידע.** אם חטא אם לאו כגון ספק חלב ספק שומן: **פרט לזה שיודע שחטא.** ודאי אבל אינו יודע מעין אי זו מלאכה: **א"ל ר' שמעון.** אדרבה זהו עיקר עצמו **שמביא אשם תלוי שנ' ועשתה ולא ידע** שודאי עשה אבל לא ידע מה עשה והביא את אשמו: **אבל ספק אכל חלב ספק לא אכל.** דפשיטא לך דמביא אשם תלוי אינו פשיטא אלא **צא ושאל אם מביא אשם תלוי אם לאו** שהרי לא ידע שודאי עשה: **מאי הוי עלה.** בהא דקאמר צא ושאל עליו בספק אכל ספק לא אכל ומאי קסבר ביה ר' שמעון: **ת"ש** דתניא **חטא ואינו יודע מה חטא.** באיזה מין מלאכה אי א) **ספק חטא ספק לא חטא** היינו ספק אכל ספק לא אכל **מביא אשם תלוי: מאן שמעת ליה דאמר חטא** כו': **ועד כאן לא קא פטר** ר' **יהושע אלא** משום דקסבר טעה בדבר מצוה כסבור [דעושה] מצוה כגון זה כסבור שמצותו היום ואינה עד למחר הואיל וטועה בדבר מצוה פטור **אבל מתעסק** בדבר **דלאו מצוה** ובא לידי איסורא בשבת **אפי'** ר' **יהושע מחייב.** ותיובתא לשמואל דאמר מתעסק בשבת לדברי הכל פטור: **א"ל** מהכא לא מצית דייק דהכא מ"ט מחייב ר' אליעזר גבי תינוקות **הואיל ומקלקל** בחבורה בעלמא בשבת דחייב לדברי הכל הכא נמי גבי מילה **מתעסק בחבורה** דלאו דמצוה נמי חייב אבל בשאר כל מילי דשבת מתעסק פטור לדברי הכל: **והא הכא דמתעסק הוא** בשבת במין זה וליקט מין אחר ומחייב ר' אליעזר ואפי' ר' **יהושע נמי לא פטר אלא ממינא למינא** כי נתעסק במין ועלה בידו מין אחר **אבל בחד מינא** כגון דמתעסק בגפן זו ולקט אחרת **אפי'** ר' **יהושע מחייב** שמין אותה מלאכה שנתכוון עשה אלמא דמתעסק בשבת חייב: **א"ל** שמואל **הכא במאי עסקינן** דמחייב ר' אליעזר **כגון שאבד מלקט מלבו.** כלומר שאבד ונשתכח מלבו מה שנתכוון ללקוט תחלה **כגון שנתכוון** מתחילה ל**לקוט ענבים ושכח וכסבור תאנים** בעא ללקוט וכשבקש ללקוט תאנים **הלכה** ידו בלא דעתו **על הענבים** ולקטן: **דר' אליעזר סבר הרי נעשית כוונתו.** מה שנתכוון תחלה וחייב: **ור' יהושע סבר הרי לא נעשית בקשתו ומחשבתו.** שבשעה שליקט לא נעשית בקשתו ומחשבתו שהוא ביקש תאנים וליקט ענבים אבל בעלמא אפי' במין אחד בשלא ליקט אותו עצמו שחשב [עליו] אלא של גפן אחר פטור לדברי הכל וכ"ש בב' מינין:

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין סב:], **ב)** [סנהדרין סב: כילה יג: חגיגה י: ב"ק כו: ס. זבחים מז.], **ג)** שבת עב:, **ד)** שבת קה. לעיל יז., **ה)** שבת קלז. פסחים עב., **ו)** [ברכות לו. וש"נ ועמ"ש על גליון חגיגה טו: בס"ד],

◆

שינויי נוסחאות

א] בה"ז וע"ש. (גליון), לגי' הש"מ והב"ח מקום תיבות אלו הם להלן: **ב]** לפרש"י צ"ל אלא מתעסק וע' בבה"ז. (גליון, וכ"ה בש"מ): **ג]** בשבת דפטור דהא אמר רב נחמן אמר שמואל מתעסק בחלבים ובעריות חייב שכן נהנה מתעסק בשבת פטור מ"ט. (ש"מ): **ד]** פטור. ס"י נ"א דכי איכוין לחתיכה דתלוש איכוין. (ש"מ): **ה]** אמר ר' יוסי לא נחלקו. (ש"מ): **ו]** [תיבת פטור נמחק]. (ש"מ): **ז]** שזורי ור"ש אומרים לא. (ש"מ): **ח]** מתיבת א"כ עד תיבת למתעסק נרשם עליהן למחקן. (ש"מ): **ט]** אמר ר' יהודה אפילו. (ש"מ): **י]** הכא דמתעסק הוא. (ש"מ): **יא]** ותא אבתראי הכא. (ש"מ): **יב]** מלבו כגון שנתכוין. (ש"מ): **יג]** נעשתה בקשתו ורבי יהושע כו' לא נעשתה בקשתו ומחשבתו. (ש"מ): **יד]** ואחותו. (ש"מ): **טו]** למחר הא גמר מלאכה היא ואמאי. (ש"מ): **טז]** ס"א דסברי. (גליון): **יז]** מחייב דלאו מתעסק הוא שהרי ללקיטת תאנים נתכוין וליקט תאנים ואת אמרת מתעסק בשבת פטור דמשמע בסתם ואפילו בחד מינא אע"ג דאביי ורבא, והד"א, ותיבות אפילו ר' יהושע מחייב נמחק. (ש"מ): **יח]** תיבת אבל נמחק. (ש"מ): **יט]** שיתכוין לזו, הס"ד. (ש"מ): **כ]** צריך, הס"ד, ומה"ד, לא נעשה בקשתו ומחשבתו שבשעת. (ש"מ): **כא]** תיבות לשון התוספות הם סוף דיבור הקודם, וכאן מה"ד דאיתמר. (ש"מ): **כב]** עצמו שנתכוין לו. (ש"מ): **כג]** מחייב ואת אמרת מתעסק בשבת פטור ומשמע בסתם אפילו בחד מינא ואע"ג דאביי ורבא לא פטרו אלא במתכוין להיתר שמואל אפילו מתעסק לאיסורא פטר ע"כ לשון הקונטרס וקשה שהרי אפילו במתכוין לאיסור פטרי כמו בההיא דשתי נרות דולקות כדפרישית לעיל אלא נראה לכך. (ש"מ): **כד]** לאיסור מדפטר מטעם. (ש"מ):

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי דחלבים ועריות חייב שכן נהנה אלא מתעסק דשבת פטור דאמר רב נחמן אמר שמואל המתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה המתעסק בשבת פטור מ"ט מלאכת מחשבת כצ"ל: **(ב)** רש"י ד"ה אלא מתעסק דשבת וכו' דשבת מפרש: **(ג)** ד"ה אבל בחד וכו' בחד מינא ומשני דכאן אפילו רבי יהושע כצ"ל והד"א: **(ד)** ד"ה ותא בתראי וכו' שלענבים היה צריך בזה פוטר שבשעת לקיטה:

◆

שיטה מקובצת

מתעסק בשבת פטור מ"ט מלאכת מחשבת אסרה תורה. עיין בהשמטות: **הגביה בין השמשות מהו.** עיין בהשמטות: **ולימא מקצת הגבהה היתה מן היום וכו'.** עיין בהשמטות: **אמר ליה רבא לרב נחמן והא תינוקות כו'.** עיין בהשמטות: **הואיל ומקלקל בחבורה כו'.** עיין בהשמטות: **חייב.** עי' תוס' שבת דף (עב) [עה.] (תד"ה מתעסק הוא): [רש"י ד"ה מתעסק כו'] **כגון חלב כו' עד אל החלב ואכלו ולא דמי לשוגג כו'.** וכן פי' מתעסק דעריות ובחנם פי' כן דשוגג היינו שנתכוין לחתיכה זו עצמה אבל סבור שהוא שומן וה"ה דמצי למימר דשוגג זהו אומר מותר דהוי שוגג כו': [שם בא"ד] **ולא דמי לשוגג** וכו'. גליון ועוד יש לפרש שוגג היינו אומר מותר לאכול חלב דהוי שוגג בכל התורה כולה חוץ מלענין גלות דטובא בשגגה כתיבי. (תוס' כת"י): [שם ד"ה מתעסק כו'] **טהורה היא.** לא הבנתי זה הלשון דהיינו נתכוין לחתיכה עצמה של חלב וסבור שהוא שומן שאמר רש"י לעיל שהוא שוגג וכך היה לו לומר אשתו טהורה ואחותו עמו בבית ונתכוין לבא על אשתו ונשמטה אשתו ולא ידע ובא אחותו במקומה א"נ אשתו נדה ואחותו עמו בבית ונתכוין לבא על אשתו ובא על אחותו והיינו דומיא דמתעסק דחלב דפי' רש"י בעצמו לעיל: [שם ד"ה ותא בתראי וכו'] **תרוייהו בעינן בקשתו ומחשבתו.** אבל מתעסק אחר כגון דנתכוין ללקוט מחובר זה וליקט את זה אפילו זה בצד זה פטור לד"ה אפילו לר' אליעזר שהרי לא נעשית בקשתו שמעולם לא נתכוין לאותו מחובר שליקט. כן מצאתי בגליון גמרא ישנה: [תוס' ד"ה (לשון התוספות) **דאיתמר** וכו'] **ורש"י לא פירש כן.** דמשמע ליה דר"י מיירי במתעסק ממש דפטר ר' יהושע בב' מינין אפילו מתעסק בדבר אסור פטור ותמהני אם פטר ר' יהושע דלכאורה מחייב וא"כ למה נאמר כו' פי' בדבר שהוא אמת שהוא מותר כגון להגביה את התלוש וחתך את המחובר או מתכוין לאיסור נמי אם מתכוין לכבות והדליק והוו ב' שמות דדוקא בחושב ב' מינים דהוו שניהם שם אחד יכול להיות דר' יהושע מחייב כן היה אומר ר' יהודה והא דלא אותיב תלמודא ממילתא דר"ש משום דמצינו לדחות באבד מלקט מלבו אבל מילתא דר"י משתמע טפי דמיירי במתעסק בזו ועלתה בידו אחרת ומוקי לה תלמודא בלא מתעסק אבל א) מלקט בלבו דמתחילה מתכוין במה שהוא עושה בסוף:

א) נדל"ל דאבד מלקט מלבו (א"א לקרוא בגליון כי קרוע בשוליים).

א) נדל"ל או.

מתיב רב אושעיא (א)רבי שמעון שזורי ורבי שמעון אומרים לא נחלקו על דבר שהוא א]משם אחד שהוא חייב אלא [על מה נחלקו] על דבר שהוא משום שני שמות שרבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ורבי יהודה מאי קאמר דפליגי בנתכוין ללקט ענבים ולקט תאנים שחורות ולקט לבנות ענבים ותאנים שחורות ולבנות מאי ניהו שני שמות היינו רבי שמעון ור"ש שזורי רבי יהודה מאי אתא לאשמועינן אלא לאו מתעסק איכא בינייהו דרבי יהודה סבר מתעסק חייב ב][ור"ש] ור"ש שזורי סברי מתעסק פטור לא מתעסק דברי הכל פטור והכא בהא קא מיפלגי דרבי שמעון ג]שזורי סבר (א) שכח מלקט מלבו בשם אחד דברי הכל חייב כי פליגי בשני שמות ר' יהודה סבר לא שנא בשם אחד ולא שנא ד] בשני שמות פליגי רבא אמר ליקדם איכא בינייהו (ב)והתניא [א]היו לפניו שתי נרות דולקות ה](ארוכות) ונתכוין לכבות את זו וכיבה את זו להדליק את זו והדליק את זו ו]פטור [ב]להדליק ולכבות וכיבה והדליק בנשימה אחת חייב [בשתי נשימות פטור]ז] פשיטא מהו דתימא לא איתעבד מחשבתיה דהא להדליק מעיקרא בעי ולבסוף לכבות וכי עבד מעשה כיבה ובסוף הדליק הוא ואימא פטור קא משמע לן נהי דאקדומי (נמי) לא מקדים אחורי נמי לא מאחר תנו רבנן [ג]החותה גחלים בשבת חייב חטאת רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי אלעזר ברבי צדוק (ג)חייב שתים מפני שהוא מכבה את העליונות ומבעיר את התחתונות במאי עסקינן אי דקא מיכוין לכבות ולהבעיר מאי טעמא דמאן דפטר ח]אלא דלא קא מכוין להבעיר מאי טעמא דמאן דמחייב תרתי רבי אלעזר ורבי חנינא דאמרי תרווייהו [ד]כגון שנתכוין לכבות העליונות כדי להבעיר את התחתונות דתנא קמא קסבר מקלקל בהבערה פטור ורבי אליעזר ברבי צדוק ט]אמר חייב וכן אמר רבי יוחנן בנפח שנו אמר רבי י]יוחנן עד כאן לא נתגלתה טעמא של הלכה זו יא]אמי בר אבין ורב חנניא בר אבין דאמרי תרווייהו

מאי ניהו ב' שמות. קא סלקא דעתך השתא שחורות ולבנות נמי כשני מינין דמו ואי ר' שמעון ור' שמעון שזורי נמי כרבי יהודה מוקמי פלוגתייהו בנתכוין ללקט את זה ולקט את זה רבי יהודה מאי אתא לאשמועינן: **אלא לאו מתעסק איכא בינייהו.** יב]דשמעיה רבי יהודה לרבי שמעון שזורי דאוקי פלוגתא באבד מלקט מלבו אבל במתעסק דברי הכל פטור ואתא איהו למימר אפילו נתכוין ללקט כו' הוי מתעסק הואיל ובאיסור נתעסק פליגי ומחייב רבי אליעזר ואפילו רבי יהושע לא פטר אלא בשני שמות אבל בשם אחד חייב ותמה אני כו' אם כן למה נאמר בה פרט למתעסק בהיתר או במתעסק באב מלאכה יג] ועשה אב מלאכה אחרת: **אבד מלקט מלבו בשם אחד.** שנתכוין לתאנה זו ושכח כסבור תאנה אחרת הסמוכה לה בעינא והלכה ידו על הראשונה דברי הכל חייב הואיל ולכך נתכוין תחלה ועוד כששכח מחשבתו לא חשב אלא באותו מין עצמו: **בשני שמות.** שנתכוין לתאנים ושכח וכסבור ענבים בעינא והלכה ידו על התאנים: **ורבי יהודה סבר.** אפילו בשם אחד פליגי וסבירא ליה דשחורות ולבנות שם אחד הן הואיל והן מין אחד. יד](תוספות) מה שאמר במתניתין תמיה אני אם פטר בה ר' יהושע במין אחד שהרי נתקיימה מחשבתו. עד כאן תוספות: **ליקדם איכא בינייהו.** שנתכוין ללקט זו תחלה ואחר כך זו והלכה ידו על האחרונה טו] ר' שמעון ורבי שמעון שזורי סברי אם משם אחד דברי הכל חייב טז]הואיל ושם אחד הן וסוף סוף תרווייהו עבד יז] ולא איכפת לן במקדים המאוחר כי פליגי בשני שמות ר' אליעזר מחייב חטאת הואיל ולשניהן נתכוין ושניהם עשה ולא איכפת לן במקדים המאוחר ורבי יהושע פוטר הואיל ובשעת לקיטת כל אחת ואחת לא לזה הוא מכוין הוה ליה כמתעסק ופטור ורבי יהודה סבר אפילו בשם אחד פליגי אבל תמהני למה פטר הואיל וסוף סוף לשניהן נתכוין אבל במתעסק בעלמא שלא נתכוין אלא לאחת ולא עשאה ועשה את חברתה דכולי עלמא פטור: **והא תניא.** סייעתא דחיישינן למוקדם ומאוחר: **להדליק זו.** בשגגת שבת או בשגגת מלאכות: **והדליק זו פטור.** דהיינו מתעסק לא נתכוין אלא לאחת ולא עשאה ועשה את חברתה: **להדליק ולכבות.** כשהיה נר דולק ונר כבוי ונתכוין להדליק זה תחלה ואחר כך לכבות זה וכבה זה ואחר כך הדליק זה: **אם בנשימה אחת.** שנפח ומחמת הנפיחה כבה זה (ב) והדליקה חייב דליכא למימר הי מוקדם והי מאוחר: **בשתי נשימות פטור.** דלא נעשית כסדר: יח]**לא אתעביד מחשבתיה.** דליכא למימר כבה ואחר כך הדליק: **החותה.** הממלא יט]כלים מלבור הגחלים: **מכבה העליונות.** שעכשיו נעשות תחתונות וכבות מחמת המשא של עליונות ומבעיר התחתונות שהיו כבויות מחמת המשא שהיה עליהן וכשהן עכשיו עליונות נתבערות: **מאי טעמא דמאן דמחייב תרתי.** הא לא איכוין כ]לחדא ולגביה מתעסק הוא (ג): **כדי להבעיר את התחתונות.** כלומר להבערת התחתונות לא הוה צריך אלא לכבוי עליונות היתה עיקר כוונתו כא]שהיה נפח וצריך לפחמין נתכוין לכבות עליונות שהיו גסות ואף על פי שידע שיבערו התחתונות נתכוין לכיבויין של אלו על מנת שיתבערו אלו אף על פי שהוא כב]מקלקלם אלו: **מקלקל בהבערה.** כגון דנפח הוא כדאמר רבי יוחנן בנפח שנו דלא ניחא ליה לנפח להבעיר גחלים: **מקלקל בהבערה חייב.** דקיי"ל [ב"ק לד:] אף על גב דשאר מקלקלים פטורין חובל ומבעיר חייבין: כג]**אמי בר אבין כו' כגון שנתכוין.** לכבויי ולהבערה ואפילו הכי אהבערה פטור תנא קמא סבר לה כר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת וליכא קרבן:

היינו ר' שמעון ור' שמעון שזורי. דעל כרחיך צריך לומר דהכי כד]פירושו דמילתיה לא נחלקו על דבר שהוא משם אחד שחייב כגון תאנים ותאנים ובאבד מלקט מלבו או לבנות ולבנות ושחורות ושחורות ואבד מלקט מלבו כדפי' לעיל על מה נחלקו על דבר שהוא משני שמות כגון ענבים כה]או תאנים או שחורות ולבנות ואבד מלקט מלבו כדמפרש לעיל טעמייהו דלא מצינו למימר לר' שמעון ור' שמעון שזורי על מה נחלקו על דבר משום שני שמות כגון שלקט תאנים או ענבים ואינו יודע מה לקט דמאי קמשמע לן כו] : **אלא** לאו מתעסק איכא בינייהו דרבי יהודה סבר דמתעסק חייב ור' שמעון שזורי ורבי שמעון סברי מתעסק פטור. כז]ורבי שמעון סבר דפלוגתיה דרבי יהושע ורבי אליעזר באבד מלקט מלבו ונתכוין ללקט תאנים ולקט ענבים או שחורות ולקט לבנות דשני מינין הן כדמפרש לעיל טעמייהו אבל במין אחד ובאבד מלקט מלבו לא נחלקו דלכולי עלמא חייב אבל במין אחד כח]דשלא אבד מלקט מלבו כגון שנתכוין ללקט אלו ולקט אחרות פטור משום מתעסק ורבי יהודה אמר אפילו כט]בנתכוין כו' ובשני מינים פלוגתייהו ובשלא אבד מלקט מלבו ומינה דייקינן דוקא בשני מינין אבל בחד מינא לכולי עלמא חייב כדדייק לעיל הש"ס ואמאי הא מתעסק הוא והדרן קושיין לדוכתיה והא דפשיטא ליה להש"ס האי שיטה דלרבי שמעון מתעסק פטור ומוקי פלוגתייהו באבד מלקט מלבו ולרבי יהודה מתעסק חייב ומיירי בשלא אבד דהכי משמע לישנא דמתניתין דר' יהודה מחייב טפי דקאמר ר"ש שזורי ור' שמעון אומרים לא נחלקו על דבר שהוא משום אחד שחייב כלומר דהתם ודאי חייב על מה נחלקו על שני שמות כו' כלומר דהתם איכא מאן דפטר ועל זה השיב ר' יהודה אפילו נתכוין ללקט תאנים כו' פליגי ואיכא מאן דמחייב ועוד מדקאמר תמה אני אם פטר בה רבי יהושע משמע דר' יהודה מחייב טפי:

מסורת הש"ס

א) [לעיל יט.], ב) תוספתא דשבת פי"ב ה"ג ע"ש, ג) תוספתא דשבת פ"ב ה"ז,

שינויי נוסחאות

א] שהוא משום שם אחד שהוא חייב על מה נחלקו על [ותיבת אלא נמחק]. (ש"מ): ב] וכ"ה בש"מ: ג] דרבי שמעון ור"ש שזורי סברי שכח. (ש"מ): ד] ולא שנא בדבר שהוא שני שמות. (ש"מ): ה] ליתא בתוספתא. (גליון, וגי' ש"מ: דולקות או כבות ונתכוין: ו] פטור. [בדפ"ר חייב, וג"ב:] בקלת ס"י כתוב פטור ורש"י גריס כן והתוס' בכמה דוכתא גרסי לעיל כרש"י ז"ל אבל הרא"ק גריס חייב. (ש"מ): ז] חייב בשתי נשימות פטור בנשימה אחת חייב פשיטא. (ש"מ): ח] ואלא דקא מכוין לכבות ולא קא מכוין להבעיר. (ש"מ): ט] ור' אליעזר ברבי צדוק סבר חייב [ותיבת אמר נמחק]. (ש"מ): י] ר' ירמיה [תיבת יוחנן נמחק]. (ש"מ): יא] ס"א אביי. (גליון, וכ"ה בש"מ): יב] דשמעינהו ר' יהודה לר"ש ורבי שמעון שזורי דאוקמי פלוגתייהו. (ש"מ): יג] מלאכה זו ועשה. (ש"מ): יד] מן תיבת תוספות עד סס"ד מוקף בחצאי לבנות. (ש"מ): טו] האחרונה תחילה ר' שמעון. (ש"מ): טז] דהואיל. (ש"מ): יז] עבד מחייב ולא איכפת לן במוקדם ומאוחר כי. (ש"מ): יח] ולא אתעביד מחשבתיה, הס"ד, ומה"ד, אחורי נמי לא מאחר. דליכא למימר. (ש"מ), נוסח הדפוס דאיכא למימר הוא ע"פ ברה"ז: יט] הממלא כלי מלבור. (ש"מ): כ] איכוין אלא לחדא ולגבי שניה מתעסק. (ש"מ): כא] כוונתו שהוא נפח וצריך לפחמין נתכוין לכבות עליונות שהן גסות. (ש"מ), בדפו"ר כתוב כוונתו שהרי, ועל זה הוגה שהוא, ולפנינו תיקנו שהיה: כב] שהוא מקלקל אלא. הס"ד. (ש"מ): כג] אביי בר אבין. (ש"מ), אך בש"מ כ"י א': מימ' אמאי לא הגיהו הרב המגיה ז"ל כמו שהגיהו בגמ': כד] דהכי פירושא דמילתיה. (ש"מ), בדפו"ר פריך ועל זה הוגה פירושא ולפנינו תיקנו פירושו: כה] ענבים ותאנים. (ש"מ): כו] לן היינו דרבי יוסי. (ש"מ): כז] פטור דר' שמעון סבר דפלוגתייהו. (ש"מ): כח] בשלא אבד. (ש"מ): כט] אפילו נתכוין כו' דבשני מינים. (ש"מ):

הגהות הב"ח

(א) גמ' דר"ש שזורי סבר אבד מלקט מלבו וכו' ורבי יהודה: **(ב)** רש"י ד"ה אם בנשימה וכו' והדליק זה חייב: **(ג)** ד"ה מאי טעמא וכו' הוא פטור הס"ד:

שיטה מקובצת

ורבי יהודה מאי קאמר דפליגי. פי' אם כמו דשנינן לשמואל דמתעסק פטור ומתני' דר' יהודה מתוקמא באבד מלקט נעמיד מילתא דר"ש [ג"כ בהכי] א"כ ר"י מאי אתא לאשמועינן אלא לאו מתעסק כו' אבל לא רצה לומר איפכא דר"ש ור"ש שזורי סברי מתעסק חייב ור"י [סבר] פטור דלכאורה משמע לישנא דר"י אפי' במתכוין ללקוט תאנים ולקט ענבים ולא משמע כולי האי דאיירי באבד מלקט מלבו. (תוס'): **ור' יהודה מאי קאמר דפליגי במתכוין ללקוט ענבים** וכו', וכשאבד מלקט מלבו וכדפי' לעיל והיינו כו': **ור"ש סבר מתעסק פטור.** עיין בהשמטות: **רבא אמר ליקדם** כו'. עיין בהשמטות: **היו לפניו שני נרות דולקות או כבות** כו'. עיין בהשמטות: **נהי דאקדומי.** ובסמוך פליגי ת"ק ורשב"א אי מחייב אחת או שתים לפי דאמר להקדים איכא בינייהו. (תוס'): **ואלא דקא מכוין** וכו'. וליכא למימר משום הוי פסיק רישיה דא"כ מאי טעמא דמאן דפטר. (תוס'): **ור' אליעזר ברבי צדוק סבר חייב.** ואע"פ דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה יש לפרש דס"ל כר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב ובמקלקל בהבערה כר"ש דמחייב. (תוס'):

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"א מהל' שבת הלכה י ע"ש:
כט ב מיי' שם הל' יא:
ל ג ד מיי' פ"ז מהל' שגגות הלכה יב:

רבנו גרשום

אלא לאו מתעסק איכא בינייהו דר' יהודה סבר מתעסק. בכי האי גוונא בשני מינין חייב לדברי הכל ומשום הכי קאמר ר' יהודה תמה אני אם יפטור ר' יהושע בזה אלא אי זה מתעסק פטור אי כדרבא אי כדאביי: **ור' שמעון שזורי סבר.** במתעסק כי האי גוונא בשני מינין פטר ר' יהושע אלמא במתעסק בשבת פליגי וקשיא לשמואל דאמר דמתעסק בשבת לדברי הכל פטור: **לא מתעסק דברי הכל פטור והכא בהאי פליגי דר' שמעון שזורי סבר שנשתכח מלקט מלבו במשם אחד.** כגון שני גפנים ונתכוין ללקט אחת ושכח אותה שהיה בדעתו ולקט אחרת וכסבור שהאחרת רצה ללקוט וכשבקש ללקוט אותה שהיה סבור הלכה ידו על הראשונה שנתכוון מקודם דברי הכל חייב הואיל ומין אחד ונעשית כוונתו: **כי פליגי בשני שמות.** בשני מינין דר' אליעזר סבר בשכח מלקט מלבו בשני מינין חייב שהרי נעשית כוונתו. ור' יהושע פוטר דסבר לא נעשה בקשתו ומחשבתו. ור' יהודה סבר לא שנא בשם אחד ולא שנא בדבר שהוא משום ב' שמות פליגי דר' יהושע פוטר אם אפי' במשם אחד והכי מתרץ לה למתניתין, ר' שמעון שזורי אומר לא נחלקו כו' על מה נחלקו על שכח מלקט מלבו משני מינין דר' אליעזר כו', ורבי יהודה סבר דר' אליעזר מחייב במשם אחד ואפילו אם נתכוון ללקט תאנים כו' דהיינו שני שמות אפילו הכי מחייב, ור' יהושע דפליג דפטר בב' שמות הכי נמי פליג במשם אחד דפטר וקאמר ר' יהודה אעפ"כ דאמינא דפליגי בתרוייהו תמה אני אם יפטור בה ר' יהושע בשכח מלקט מלבו בשני מינין וכ"ש בשם אחד דפטר דתמה אני א"ל ר' שמעון אל תתמה דהיינו טעמא דפטר ר' יהושע משום דכתיב אשר חטא בה פרט למתעסק והאי הוי כמתעסק דשכח מלקט מלבו בשני מינין דלא נעשה בקשתו ומחשבתו. אבל מתעסק דשבת בעלמא לדברי הכל פטור: **רבא אמר ליקדם איכא בינייהו.** דר' שמעון שזורי סבר כל דבר שהוא משום ב' שמות אם נתכוון ללקט אחד קודם והקדים וליקט חבירו קודם ר' אליעזר מחייב ור' יהושע פוטר ואמר ר' יהודה תמה אני אם יפטור בה ר' יהושע במקדים דר' יהודה סבר דבמקדים מחייב דר' יהושע הואיל ודעתו היה ללקוט שניהם מה לי אם הקדים זה או זה. ואמר לו ר' שמעון שזורי לטעמיך א"כ אשר חטא בה למה נאמר ומשני פרט למתעסק והקדים האחרון פטור. אבל מתעסק דשבת דעלמא פטור לדברי הכל: **והתניא.** סיועא דאשכחן ברייתא דדייקא בהקדמת האחרון לראשון: דתניא **היו לפניו ב' נרות דולקות. או ב'** כבות ונתכוין באותן שדולקות **לכבות את** זו קודם בשבת **וכיבה את** זו האחרת קודם או נתכוון על הכבות **להדליק את** זו קודם והדליק האחרת קודם **חייב** הואיל ושם אחד הן הדלקה לא איכפת לן אלא אי זו שיקדים חייב וכן כבייה דשם אחד הוא אי זו שיקדים חייב. אבל היו שתים אחת דולקת ואחת כבה דהיינו שתי שמות ונתכוין **להדליק** קודם וקדם **וכיבה** בלא דעתו **והדליק** באותה כבייה **בנשימה אחת** חברתה כגון שבאותה נפיחה שמכבה את זו הלכה השלהבת והדליקה חברתה **חייב** דההיא הדלקה לא הויא מאוחרת מכבייה כיון דבנשימה אחת הוו ואיתעבידא מחשבתיה. אבל **בשתי נשימות** שכיבה זו קודם בנפיחה אחת והדליק האחרת בנפיחה שנייה דהשתא כיון דבשתי נשימה הוי ההדלקה מאוחרת הלכך **פטור**. **ובנשימה אחת חייב פשיטא** כו': קמ"ל. כיון דבנשימה אחת כיבה והדליק **נהי דאקדומי לא מקדמא** ההדלקה **אחורי נמי לא מאחרא**. אלא בחדא [נשימה] כיבה והדליקה והלכך חייב: **החותה גחלים בשבת.** שלוקחן ממקום זה במחתה ומניחן במקום אחר **חייב שתים**: אחד **מפני שהוא מכבה את העליונות**. אותן גחלים כשמשימן על גבי הארץ: **ומבעיר את התחתונות**. אותן שהיו קודם תחתונות ועוממות נעשו עכשיו עליונות ולוחשות והיינו מבעיר: **כגון שנתכוון לכבות את העליונות**. שהן פחמין גדולות וחשובות לצורך נפחין וכן משימן על הארץ שיכבו **ולהבעיר את התחתונות** שהיו קודם תחתונות שיהיו עכשיו עליונות ומתכוון שיתבערו כולן לאפר הואיל והן גחלים דקים ואינו חושש להו **דת"ק** דלא מחייב אלא חד **סבר מקלקל בהבערה** שמפסיד שמבעיר הגחלים לאפר הוי **פטור**: **ור' אלעזר בר' צדוק סבר** מקלקל בהבערה **חייב**. **וכן אמר ר' יוחנן בנפח שנינו** דאמר כר' חנינא ור' אלעזר במתכוין לכבות את העליונות דהיינו לצורך נפח. **אמר ר' ירמיה עד כאן** עד שתירצם ר' יוחנן דבנפח שנו **לא נתגלה טעמה של הלכה** זו מ"ט מיחייב ר' אלעזר שתים:

כגון שנתכוון לכבות ולהבעיר דתנא קמא סבר לה [א]כר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת ור' א]אליעזר ברבי צדוק סבר לה כרבי נתן דאמר הבערה לחלק יצאת רבא אמר להקדים איכא בינייהו רב אשי אמר כגון שנתכוון לכבות והובערו מאיליהן ותנא קמא סבר לה [ב]כרבי שמעון [א]דאמר דבר שאין מתכוין ב]פטור ורבי אליעזר ברבי צדוק סבר לה כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין ג]חייב [ג]תנו רבנן החותה גחלים בשבת להתחמם בהם והובערו מאיליהן תני חדא חייב ותני אידך [ד]פטור ד]הדתניא חייב [ב]קסבר [ה]מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה והא דתנא פטור קסבר [ו]מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה:

הדרן עלך ספק אכל חלב

ה]**אכל** [ג]דם שחיטה בבהמה בחיה ובעוף בין טמאין בין טהורין דם נחירה (א) דם עיקור דם הקזה שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו [ד]דם הטחול דם הלב דם ביצים ו]דם חגבים [ז]ז]דם התמצית אין חייבין עליו רבי יהודה מחייב בדם התמצית: **גמ'** [ח]ת"ר [1]כל דם לא תאכלו שומע אני אפי' דם מהלכי שתים דם ביצים ח] דם חגבים דם דגים הכל בכלל ת"ל לעוף ולבהמה מה עוף ובהמה מיוחדין שיש בהן טומאה קלה וטומאה חמורה ויש בהן איסור (ב) והיתר והן מין בשר אף כל שיש בהן טומאה קלה ט] [ה]אוציא דם מהלכי י]שתים שיש בהן טומאה חמורה ואין בהם טומאה קלה

להקדים איכא בינייהו. שנתכוין להדליק תחלה ואחר כך לכבות והדליק וכבה בחתייה אחת תנא קמא חייש למוקדם ומאוחר הילכך לתרתי ליכא לחיוביה דשמא כבה תחילה ולמפטריה בולא כלום נמי לא דנהי דאקדומי לא אקדמיה אחורי נמי לא אחר הילכך מחייב חדא ורבי אליעזר לא חייש למוקדם ולמאוחר הילכך מחייב תרתי: **רב אשי אמר שנתכוין לכבות.** ולא להבעיר שלא היה יודע שסוף תחתונות להבעיר: **שאינה צריכה לגופה.** כגון זה שאינו צריך להבעירן אלא להתחמם בחתייתן ומכל מקום יודע היה שיתבערו ועל מנת כן עשה וה"ל מתכוין מיהו מלאכה שאינה צריכה לגופה הויא הך הבערה:

הדרן עלך ספק אכל חלב

אכל דם שחיטה (ג) **בבהמה.** בין בבהמה בין בחיה בין בעופות: **בין דם נחירה ובין דם עיקור.** שעקר סימניהם: **ובין דם ההקזה** (ד) **שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו.** כרת דדם הנפש הן. ובגמ' [ט] מפרש איזהו דם היקז שהנפש יוצאה בו: **דם ביצים.** ביצי איל ושור. לשון אחר דם ביצים המוזרות שנתאדמו מחמת חמימות שישבה עליהן התרנגולת: **אין חייבין עליהן.** כרת יא]שאין כרת אלא בדם הנפש דכתיב (ויקרא יז) כי נפש כל בשר דמו היא כל אוכליו יכרת: **גמ' טומאה קלה.** טומאת אוכלין בכביצה: **טומאה חמורה.** כשהיא נבלה מטמאה במשא. ויש בהן איסור קודם שחיטה והיתר לאחר שחיטה:

כגון שנתכוון לכבות העליונות כדי להבעיר התחתונות. כדמפרש רבי יוחנן בנפח שנו יב]ולאו נופח אלא רוצה לומר אותו שעושה הפחמין ביער קרבוני"ר בלע"ז יג]שנבערו העצים ונעשו פחמין יד]ומסיר הפחמין טו]גבוה מן האש ורוצה שיכבו לעשות מהם מלאכתם לעשות מהם ברזל טז]ומשאין הפחמין דקין כי יז]אינו חפץ בהן להתחמם רק שיעשו אפר וזהו קלקול יח]ואינן ראויות לשום דבר והיה רוצה שיתאכלו לגמרי ויהיו אפר וזהו נתכוין לכבות העליונות כדי להבעיר התחתונות ואותה הבערה של תחתונות אינו חפץ בהם כי אם שיעשו אפר וזהו קלקול יט]לר"א ברבי (יצחק) [צדוק] מחייב שתים משום כיבוי ומשום הבערה ואף על גב דמקלקל הוא ואף על גב דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה בהא סבירא ליה כר' יהודה דמחייב אף על גב דסבר כרבי שמעון במקלקל דהבערה ולרבנן אינו חייב משום הבערה דמקלקל בהבערה פטור: **סבירא** ליה כרבי יהודה דאמר דבר שאינו מתכוין חייב. ואם תאמר לפי מה שפירש הר"י פרק קמא דכתובות (דף ה) [י]הא דאמר ר' יהודה דבר שאינו מתכוין אסור מדרבנן דוקא ולא מן התורה קשה דהכא משמע דמדאורייתא קאמר דמחייב חטאת ויש לומר דהכא היינו טעמא דמחייב רבי יהודה משום דהוי פסיק רישיה ולא ימות ואם תאמר אם כן אפילו רבי שמעון מודה ומאי קאמר תנא קמא סבירא ליה כרבי שמעון כו' ויש לומר דהכא הוי טעמא דמלאכה שאינו צריך לגופה כ] ורבי יהודה ורבי שמעון לטעמייהו והאי דנקט טעמא דדבר שאינו מתכוין כא]לא נצרכה דהא מלאכה שאינו צריך לגופו הוא כב]ועוד דסבר שאינו מתכוין הוא דאינו חפץ בהבערתן של הגחלים שאינו נהנה מהם אלא בההיא דקתני החותה גחלים להתחמם בהם לא נקט מתכוין ושאינו מתכוין שהרי להתחמם הוא עושה אלא מלאכה שאינו צריך לגופה היא ולכך פטר ר"ש דאע"ג דפסיק רישיה היא כיון דמלאכה שאינו צריך לגופה היא ופטור ואם תאמר ההיא דפרק הבונה (שבת קג.) דקאמר אפילו תימא כג]בארעא שאינו אגם דלא מתכוין פי' ופוטר כר"ש ופריך והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות פירוש אי אפשר שלא יפה הקרקע ומאי פריך מכל מקום מלאכה שאין צריך לגופה היא כד] ויש לומר דהתם ס"ד דהוה פסיק רישיה ולא ימות דניחא ליה כה]ולכך משני דעביד בארעא דחבריה דהוה פסיק רישיה דלא ניחא ליה וכן מביא הערוך דפסיק רישיה דלא ניחא ליה שרי מההיא (סוכה דף לג:) דממעטין בלולב בי"ט ופריך והא מתקן לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתי אי נמי דאין צריך לגופה אף על גב שמתקנה שרי:

[ועי' עוד תוס' שבת מא: ד"ה מיחם ומ"ש שם על לדון]:

הדרן עלך ספק אכל חלב

אכל דם שחיטה (נוהג) כו'. והקשה הר"י דבגמרא דריש מה בהמה חיה ועוף שמטמאין טומאה חמורה וטומאה קלה ועוף טמא אינו מטמא בגדים אבית הבליעה וא"כ אינו מטמא טומאה חמורה ומנלן דדמו אסור וי"ל דלמסקנא ניחא דמפיק ליה בכלל ופרט וה"ק לעוף ולבהמה מה עוף ובהמה מיוחדין דאיתנהו במינייהו טומאה חמורה וטומאה קלה כגון בטהורין לאפוקי דגים וחגבים דאין במינם שום טומאה חמורה כו' וכן צריך לומר דקאמר מה בהמה ועוף כו' ויש בהן איסור והיתר ומפרש לקמן (דף כא:) איסור קמי שחיטה והיתר לאחר שחיטה א"כ עוף טמא ובהמה טמאה שאין להן היתר לאחר שחיטה מנא ליה אלא שמע מינה הכי קאמר במין בהמה ועוף איכא איסור והיתר ואפי' למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה נחירה מיהא בעי ואיכא איסור והיתר ומכל מקום נוכל לפרש איסור והיתר קודם מיתה איסור מן החי משום בשר מן החי ולאחר מיתה איכא היתר משום חי אבל גבי טומאה חמורה צ"ל כדפירשנו וגמרא דקאמר אי מה בהמה שאינה באם על בנים אף עוף שאינו כו' ה"נ מצי למימר אי מה בהמה שמטמאה טומאה חמורה אף עוף כו' לאפוקי דם עוף טמא שאינו מטמא טומאה חמורה וה"נ הוה מצי לפרש אף עוף שאינו באם על הבנים כגון מזומן אבל שאינו מזומן לא: **דם** עיקור. איכא דמפרש דם עיקור שנעקרו סימנין ממקום חיבורן אבל קשה כיון שאינה מתה על ידי כך והלכה למשה מסיני שהיא פסולה אבל טרפה אינה אם כן דמה אינו בכרת שאין הנשמה יוצאה בה לכן צריך לומר דם משחיטה שהיתה לאחר עיקור: **דם** הקזה שהנשמה יוצאה בו. והוא הדין לדם שחיטה ונחירה ועיקור בעינן שהנשמה יוצאה בו אלא לא איצטריך למימר רק גבי דם הקזה שאין רגילות שיקיז דם לבהמתו עד שיצא להם דם הנפש: **דם** ביצים. פירש בקונטרס ביצת תרנגולת לשון אחר ביצי זכר וקשיא דבגמרא קאמר אוציא דם ביצים שאין מין בשר: **דם** דגים אין חייבין עליו. משמע הא איסורא איכא וקשיא דבגמרא קאמר אמר רב דם דגים שכינסו אסור ומותיב ליה מברייתא ואמאי ליסייעיה ממתניתין ויש לומר אין הכי נמי הוה מצי למימר וליטעמיך תיקשי ליה ממתניתין: **שיש** בהן טומאה חמורה וטומאה קלה ויש בהן איסור והיתר והן מין בשר. וקשיא לרבינו ברוך למה צריך לכל הני לדין דבחד מינייהו סגי כו]דאוציא דם מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה וכן בגלל של היתר ואיסור סגי:

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"א מהלכות שבת הלכה ח:

לב ב מיי' פ"ז מהל' שגגות הלכה יב [ופ"א מהל' שבת הל"ז]:

א ג מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' ג [טוש"ע י"ד סימן סז סעיף א]:

ד [מיי' שם הל' ד]:

ב ה מיי' שם הל' א:

תורה אור השלם

1. וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לָעוֹף וְלַבְּהֵמָה: ויקרא ז כו

מוסף רש"י

הבערה ללאו יצאת. שהיתה בכלל לא תעשה כל מלאכה, חזר והוציאה מכללו ופרט בה לאו לעצמה לומר לך שאינה במיתת ב"ד כשאר מלאכות אלא בלאו זה לבדו (פסחים ה: וכעי"ז שבת ע. ויבמות ו: וסנהדרין לה: ושם סב.). **לחלק יצאת.** שלא תאמר העושה ארבעה או חמשה אבות מלאכות בשוגג בשבת אינו חייב אלא אחת, דהא חד לאו איכא בכולהו וחד כרת, לפיכך פרט בה בפני עצמה להקיש אליה, מה היא מיוחדת וחייבין עליה לעצמה (פסחים ה: וכעי"ז סנהדרין לה: סב.) **או:** שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות, לכך יצאת הבערה מן הכלל לחלק, מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה, אף כל שהוא אב מלאכה וגו' (יבמות ו:). **מלאכה שאינה צריכה לגופה.** כל מלאכה שאינה צריכה אלא לסלקה מעליו הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, דברצונו לא באה לו ולא היה צריך לה, הלכך לאו מלאכת מחשבת היא לר"ש (שבת צג:).

הדרן עלך ספק אכל חלב

רבינו גרשום

אביי בר אבין ור' חנינא דאמרי תרווייהו כגון שנתכוון לכבות ולהבעיר. חייב שתים ות"ק דלא מחייב אלא חדא סבר לה כר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת ולא לחטאת: ור' אליעזר בר' צדוק סבר לה כר' נתן דאמר לחלק יצאת. וחייב עליה חטאת. ואית דאמרי עד כאן לא נתגלה טעמא של הלכה זו עד שפירשוה אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין: **רבא אמר להקדים איכא בינייהו.** בין ר' שמעון לר' אלעזר בר' צדוק כגון שנתכוון להקדים לכבות תחילה וכיבה והבעיר בבת אחת דר' שמעון בן אלעזר סבר כיון דלא איתעבידא מחשבתיה דלא כיבה תחילה פטור מן הכיבוי וחייב על הבערה ור' אלעזר בר' צדוק סבר דחייב שתים דנהי נמי דכיבוי אקדומי לא מקדים אחורי נמי לא מאחר: **כגון שנתכוון לכבות וכיבן והובערו מאיליהן.** ת"ק סבר לה כר' שמעון **דאמר דבר שאין מתכוין פטור.** כדתנן ר' שמעון אומר גורר אדם מטה כסא וכו': **ור' אלעזר סבר לה כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור.** כדקאמר גבי בכור אפילו מת אין מקיזין לו את הדם משום דקסבר אפילו דבר שאין מתכוין אסור: **הא דתניא חייב קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה.** שדרכן של גחלים אינן אלא לצלות בשר וזה אע"פ שחתאן לצורך חימום ולא לצורך צלייה והובערו חייב ואידך תנא סבר **מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה** ועוד שמעצמן הובערו: **סליק פירקין. דם נחירה.** דרסה או עיקור: **ודם היקז של בהמה שהנשמה יוצאה בו.** היינו דם קילוח חייב כרת עליו פרט לאותו דם ששותת תחלה ובסוף: **דם הטחול.** שפירש ממנו **ודם הלב** שפירש ממנו. **דם ביצים** של בהמה אין חייבין עליהן כרת אלא לאו בעלמא: **ודם דגים וחגבים ושרצים אין חייבין עליהן** וכו'. כדמפרש בגמרא: **גמ' אף דם מהלכי שתים.** היינו דם אדם. ודם ביצים דברייתא מיירי בביצים דעוף דמוזרות ומעורות בדם: **מה עוף ובהמה מיוחד שיש בהן טומאה קלה.** היינו טומאת אוכלין בכביצה וטומאה חמורה שמטמאין אדם במשא דכתיב בהו והנושא את נבלתם: **ויש בהן איסור** קודם שחיטה. אכילה. **והיתר** לאחר שחיטה: **אוציא דם מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה** דאדם אין מטמא טומאת אוכלין:

מסורת הש"ס

א) [שבת ע. וש"נ], ב) [שבת מא: וש"נ], ג) [שבת קב], ד) [תוספתא דשבת פ"ב ה"ו], ה) [שבת עג: וש"נ], ו) [שם קה: וש"נ], ז) פסחים סה. זבחים לה., ח) [חולין עד: לעיל ד. תוספתא פ"ב ה"ב], ט) [לקמן כב.], י) [וכ"כ רש"י שבת קכח: ד"ה דילמא וכ"ה בתוס' יומא לד: ד"ה הנ"מ אמנם בתוס' כתובות לא מצאתי].

שינויי נוסחאות

א] ורבי אלעזר. (ש"מ): **ב]** בשבת מא: ובשאר כל המקומות ליתא מותר. (גליון): **ג]** בשבת שם ובשאר כל המקומות ליתא אסור. (גליון): **ד]** פטור הא דתניא אידך חייב. (ש"מ): **ה]** על תיבת אכל נרשם קו למחוק. (ש"מ), וכן נרשם קו בתיבה זו ברש"י ובתוס'. אך בס' מלאכת שלמה כ': אפילו בתלמוד המוגה ע"י הרב בצלאל אשכנזי ז"ל כתוב בדפוס אכל דם שחיטה וכו' בין בגמ' בין ברש"י בין בתוס' ז"ל וכן בספר אגודה עכ"ל: **ו]** במשנה שבמשניות ליתא דם דגים ודם חגבים וכן מוכרח מתוס'. (גליון): **ז]** ברוב כ"י כתוב כאן דם חגבים דם שרצים דם התמצית, וכן גריס הרגמ"ה ז"ל. (ש"מ): **ח]** ביצים דם שרצים דם חגבים. (ש"מ): **ט]** קלה וטומאה חמורה ויש בהן איסור והיתר והן מין בשר אוציא. (ש"מ): **י]** שתים שאין בהן טומאה קלה. (ש"מ), תיבות ויש בהם טומאה חמורה נוספו ע"פ בה"ז: **יא]** כרת דאין. (ש"מ), בדפ"ר אין ועל זה קאי ההגה': **יב]** ולאו בנפח שעושה מלאכת ברזל אלא. (ש"מ): **יג]** בלע"ז וכן הוא דרכו כשנבערו העצים. (ש"מ): **יד]** פחמין מסיר את הפחמין הגסים מן האש. (ש"מ): **טו]** צ"ל, גדולים. (גליון): **טז]** צ"ל, ומשאיר. (גליון וש"מ): **יז]** כי אינן ראויין למלאכתו ואינו חפץ. (ש"מ): **יח]** דאינם ראויות. (ש"מ): **יט]** קלקול ור' אלעזר בר' צדוק מחייב. (ש"מ): **כ]** לגופה הוא דאזדו ר' יהודה. (ש"מ): **כא]** מתכוין לרבותא נקט דאפ"ה חייב דהא מלאכה שאצל"ג. (ש"מ): **כב]** ועוד דדבר שאינו מתכוין. (ש"מ): **כג]** תימה בשדה וכו' דלא מתכוין. (ש"מ), נוסח הדפוס, בארעא שאינו אגם. הוא ע"פ בה"ז: **כד]** היא דאין צריך לגוף הייפוי וי"ל. (ש"מ): **כה]** ליה דס"ד דאיירי בארעא דידיה ולאח"כ משני. (ש"מ), נוסח הדפוס ולכך הוא ע"פ בה"ז: **כו]** דאוציא דגים וחגבים וביצים שאין בהם טומאה וכן בגלל. (ש"מ), תיבות דם מהלכי שתים ותיבת קלה נוספו ע"פ בה"ז:

הגהות הב"ח

(א) במשנה דם עיקור ודם הקזה שהנפש יוצאה וכו' דם ביצים דם דגים דם חגבים: **(ב)** גמ' ויש בהן איסור ויש בהן היתר והן מין בשר אף כל שיש בהן טומאה קלה וטומאה חמורה ויש בהן איסור ויש בהן היתר והן מין בשר אוציא דם מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה אוציא דם שרצים: **(ג)** רש"י ד"ה אכל דם שחיטה בין כצ"ל ותיבת בבהמה נמחק: **(ד)** ד"ה ובין דם ההקזה שהנפש יוצאה:

שיטה מקובצת

דם עיקור. אין לפרש שעקר הסימנים ממקום חיבורן דאינה מתה בעיקור זה וכדפרש"י בחולין א) דהלכה למשה מסיני הוא דאין שחיטה מועלת בסימנים עקורים אבל טריפה לא הוי וא"כ לא הוי דם שהנשמה יוצאה בו ואין חייבין עליו, אלא איירי בשחט בסימנין עקורים. (הרא"ש ז"ל): **דם הטחול ודם הלב.** נקטיה הני לפי שיש בהם רוב דם והנפש תלוי בו אפ"ה אין חייבין עליו דדם האברים הוא. (הרא"ש): **דם ביצים** היינו ביצי זכר ויש בהם ריבוי דם כדאמרי' בפ' גיד הנשה (צג:) דאית בהו שורייקי סומקי. (הרא"ש ז"ל): **דם מהלכי שתים.** עי' ר"נ כתובות פ' אע"פ (כד: מדפי הרי"ף ד"ה וחילופו בדם), [ותשו'] הרשב"א סי' מ"ו: **שיש בהן טומאה קלה וחמורה.** וא"ת בעוף טמא מאי טומאה חמורה אית בה והרי אין נבלת עוף טמא מטמא בגדים, וי"ל דצד עוף אית בה טומאה חמורה כגון נבלת עוף טהור, וכן נמי צ"ל בהאי דקאמר ויש בה איסור והיתר דהיינו קודם שחיטה ולאחר שחיטה וגבי בהמה טמאה מאי היתר יש בה לאחר שחיטה אלא ש"מ צד בהמה קתני ובהמה טהורה אית בה איסור והיתר, מיהו קשה דאמר בסמוך אי מה בהמה דאינה באם על הבנים אף עוף כו' מאי פריך הא איכא צד עוף דאינה באם על הבנים, וצריך לומר דלפי מה דמקשה בסוף דוקא קתני ולא צד, וה"ה דהוי מצי למיפרך לפי מה שהוא סובר דדוקא קתני דמה בהמה דיש בה טומאה קלה וטומאה חמורה אף עוף כו' לאפוקי עוף טמא דאין בה טומאה חמורה. (תוס'): **שיש בהן טומאה קלה.** נ"ב תוס' בכורות דף כג ע"ב (ד"ה טומאה קלה): [רש"י ד"ה להקדים וכו'] **הלכך מחייב חדא.** ותימא דא"כ יתחייב שתים ואם אין [נקרא בבת אחת] יפטור [illegible] יב אחד לת"ק דס"ל דאחד משני דבריו לאו דוקא או אינו מקדים המוקדם או אינו מאחר המאוחר הילכך לא סגי דלא מחייב חדא בשביל אותו שאינו מקפיד בהקדמה או באיחור ובאחרת שרוצה בהקדמה ונמצא שנעשית עם האחרת בלא הקדמה ואיחרה [illegible] בהקדמה או באיחור: **תוס' ד"ה ס"ל וכו' פ"ק דכתובות** דף ה'. נ"ב עיין תוס' יומא דף לד ע"ב (ד"ה הני מילי): [שם בא"ד] **דהוי פס"ר דלא ניחא ליה.** והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה כמו בשמעתין נתכוין לכבות והובערו מאיליהן דהוי פסיק [illegible] הבערה מדמחייב ליה אידך תנא ופטור משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דהואיל והוא כמשגיח על ההבערה ואין טוב לו יותר בהבערה מאשר לא יובערו והוי משאצל"ג וכן אמר מורי דכך יש לפרש בהך דכל כתבי (שבת קיז.) גבי הא דקאמר דלא בעי [illegible] י תרווייהו מודה ר"ש כו' וכיון דניחא ליה בעור בהפשט מאלו לא יופשט הוי שפיר מלאכה שאינה צריכה לגופה: [**תוס' ד"ה אכל כו'**] **וי"ל דלמסקנא ניחא.** נ"ב וז"ל הרא"ש ז"ל וי"ל דלעוף ולבהמה דכתיבי בקרא איירי בכל עוף ובהמה ואפי' טמאין, [illegible] יש הכי מה הפרט מפורש דמין שם בהמה ועוף אית בהו כגון טומאה חמורה כגון בטהורים, וכן אתה צ"ל אהא דקאמר ויש בהן איסור והיתר וכו' ע"כ: [ד"ה דם הקזה] **שאין רגילות שיקיז דם** וכו'. נ"ב וז"ל הרא"ש ז"ל שאין דרך להקיז דם לבהמה עד מיצוי הנפש אבל בשחיטה ונחירה מוציא כל דמה עד שמתה ע"כ:

א) עי' תוס' חולין ע. ודף כ. ותוס' הרא"ש שם. הרי"ד אילן. (עיי"ש בהערותיו).

אוציא דם שרצים שאין בהם טומאה חמורה אוציא דם ביצים שאין מין בשר (א) [א] דם דגים דם חגבים שכולו היתר [1] לעוף ולבהמה אי מה עוף שאין בה כלאים אף בהמה שאין בה כלאים ת"ל ולבהמה אי מה בהמה שאינה באם על הבנים אף עוף שאינו באם על הבנים תלמוד לומר לעוף [ב] ולבהמה ואימא כל דם כלל עוף ובהמה פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט עוף ובהמה אין מידי אחרינא לא [2] נפש אשר תאכל כל דם חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט [א] והא לא דמי כללא בתרא לכללא קמא כללא קמא לאו כללא בתרא כרת [ג] האי תנא [ג] דבי ר' ישמעאל (ב) כללי ופרטי דרשינן מן הדין גוונא ואף על גב דלא דמי כללא בתרא לכללא קמא אמר מר כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר שיש בו טומאה קלה וטומאה חמורה ויש בה איסור (ג) והיתר [ד] ויש בהן מין בשר אף כל דבר שיש בו טומאה קלה וטומאה חמורה וכו' אף כל דקתני לאיתויי מאי [ג] אמר רב [ה] אדא בר אבין לאתויי דמו של כוי מאי קסבר אי קסבר כוי ספיקא הוא איצטריך קרא למיסר ספיקא אלא קסבר [ד] כוי בריה בפני עצמו הוא אשכחן דמו [א] חלבו מנלן [3] [ו] מכל חלב נבלתו מנלן [4] מכל נבלה [ב] גיד הנשה מנלן [5] בכף הירך תליה רחמנא והא אית ליה כף הירך [ג] טומאתו (ד) [ז] ושחיטה מנלן סברא מדלכל מילי רבייה רחמנא כבהמה טומאתו ושחיטתו נמי כבהמה אמר מר אוציא דם מהלכי שתים [ח] שיש בהן טומאה חמורה ואין בהן טומאה קלה ורמינהי [ה] החותך [ד] מן [ט] האדם צריך מחשבה [י] והכשר וקשיא לן מחשבה למה לי תעשה חתיכה שלו מחשבה וא"ר ל בחותכו לכלב [יא] ומחשבה לכלב לאו מחשבה היא ולא [ו] והתנן [ה] כלל אמרו [יב] בטומאה כל המיוחד [יג] לאכול אדם טמא עד שיפסל מאכילת כלב ההוא לאסוקי טומאה מיניה דכיון דמעיקרא הוה חזי לאדם (ה) לאסוקי מטומאה עד שיפסל מאכילת כלב הכא לאחותי ליה טומאה אי חזי לאדם [יד] חזי לכלב אי לא חזי לאדם לא חזי לכלב מ"מ קתני מחשבה ומחשבה לטומאה קלה היא ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה טמא הוא טומאה חמורה דכוותה גבי בהמה לאחר מיתה אי בשר מטמא טומאה חמורה ואם דם מטמא טומאה חמורה דתנן [ז] דם נבילות בית שמאי מטהרין [ו] ובית הלל מטמאין לא נצרכא אלא לכדתנן [ח] [ז] נבלת בהמה טמאה בכל מקום נבלת עוף הטהור בכפרים צריך מחשבה ואין צריך הכשר [טו] (נבלת בהמה טהורה בכל מקום ונבלת עוף טהור וחלב בשוקים אין צריכין לא מחשבה ולא הכשר) וא"ל רב לרבי חייא מחשבה למה לי לטומאה קלה [טז] (ו) היא גופה טומאה היא א"ל כגון [ח] דאיכא פחות מכזית נבילה וצרפה לפחות מכביצה אוכלין דהאי והאי הוי כביצה אי הכי ליבעי נמי הכשר דהא [ט] תנא דבי ר' ישמעאל [6] על כל זרע [זרוע] אשר יזרע מה זרעים מיוחדין שאין סופן לטמא טומאה חמורה וצריך הכשר [ט] אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריך הכשר א"ל ה"מ באוכלין דעלמא דלית [יז] בו פחות מכזית נבלה אבל הכא דאיכא בגויה פחות מכזית נבילה כיון דאילו מצרף ליה כזית לא בעי הכשר

אוציא דם שרצים שאין בהן טומאה חמורה. שאין שרצים מטמאין אדם לטמא בגדים: **שכולו היתר.** מפרש לקמן: **לעוף ולבהמה.** למה נאמרו שניהם שהרי מאחד מהן הייתי דן כעין הפרט: **אי מה עוף כו'.** כלומר אם לא נאמר אלא עוף הייתי אומר מה עוף שאין בו כלאים. מפרש לקמן [ע"ב] כלאי הנמר דנולת העוף אין בהן משום כלאים: **אף בהמה שאין.** בנמרה כלאים כגון שור ועז חייבין על דמן אבל לא על דם [יח] צאן שהרי בנמרן כלאים: **אף עוף שאינו באם על הבנים.** כגון עוף טמא שאינו טעון שילוח [י] חייבין על דמו אבל עופות טהורין לא: **דבי ר' ישמעאל דדייני כללי ופרטי כי האי גוונא.** בשלהי אלו טרפות (חולין סו.) ואף על גב דלא דמי כללא קמא לכללא בתרא: **לאתויי כוי.** וחיה לא איצטריך לרבות דחיה בכלל בהמה בפרק בהמה המקשה (שם עא.) כדמפרש רבי יוחנן לקמיה: **איצטריך קרא למיסר ספיקא.** בתמיה. דלמאי מדמינן ליה אי לחיה דמה אסור אי לבהמה דמה אסור: **נבלתו מנלן.** איסור אכילת נבלתו מנלן: **בכף הירך תלייה רחמנא.** דכל דאית ליה כף שקורין פולפ"א נוהג בו גיד הנשה והאי דאינו נוהג בעוף בפרק גיד הנשה (חולין דף צג:) מפרש דלא עגיל כף דידיה: **טומאתו.** שתטמא נבלתו: **צריכין מחשבה והכשר** גרסינן במסכת עוקצין: **תעשה חתיכה שלו מחשבה.** דכיון דחתכיה אחשביה דאי נגעה ביה טומאה מקבל טומאה: **נבלת בהמה** [יט] **בכל מקום.** ואפילו בשווקים שיש שם רוב עם צריכה מחשבה לאכילה לקבל טומאת אוכלין הואיל דאין דרך לאוכלה: **וכן נבלת עוף טהור בכפרים.** שהעם מועטים צריכין מחשבה לטומאת אוכלין: **ואין צריכין הכשר.** משום דמטמאין טומאה חמורה דנבלת בהמה מטמאה במשא ונבלת עוף טהור מטמא בגדים אבית הבליעה ואמרינן לקמן דכל שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר (ז): הכא לא גרסינן **והחלב.** ואף על גב דתנינא לה (ח) גבי שווקים דמשמע הא בכפרים צריך מחשבה לא תנן ליה ברישא דלא מיתני (ט) ליה אינו צריך הכשר [כ] דאי בחלב נבלה צריך הכשר דאינה מטמאה טומאה חמורה ואי בחלב דשחוטה כיון דבכפרים [כא] קאי לא מיתכשר בדם שחיטה דהכשר דקודם מחשבה לאו הכשר הוא כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכח.) עולשין שליקטן לבהמה [כב] ונמלך עליהן לאדם צריכים הכשר שני. משנה זו בשלהי מסכת עוקצין: **נבלת בהמה טהורה בכל מקום.** ואפילו בכפרים שהעם מועט אינן צריכין מחשבה דסתמא למאכל עובדי כוכבים עומדת וכן נבלת עוף טהור וחלב בהמה וחיה בשווקים שהעם מרובין: **אינן צריכין מחשבה ולא הכשר.** דנבלת בהמה ועוף מטמאין טומאה חמורה וחלב בחלב שחוטה קמיירי שהרי הוכשר בדם שחיטה: **והא היא גופה טמאה היא.** טומאת נבילות [כג]: **בפחות מכזית** ליכא טומאת נבילות וכי חשיב עליה לאכילה מצטרף בהדי אוכלין פחות מכביצה לטומאת אוכלין: **אי הכי.** דפחות מכזית הוא ולא אתי לעולם לידי טומאת נבילות ניבעי נמי הכשר דהא תנא דבי רבי ישמעאל כו':

אוציא דם שרצים שאין בהן טומאה חמורה. ואף על גב דמטמא במגע במשא מיהא לא מטמא ולא בגדים:

אוציא דם ביצים של עוף שאינו מין בשר. תימה לרבינו ברוך דלא מיירי הכל בחד צד ויש בהן איסור והיתר ודם ביצים וחגבים הוה מצי למעט שאין בהן טומאה חמורה אלא האי פשוט יותר להם להיתר שאומר הש"ס: **כוי בריה בפני עצמה.** בפרק אותו ואת בנו (חולין פ.) דקתני כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו חכמים אי מין חיה או מין בהמה היא והיא בריה לא הוי כמו בריה דהכא שהרי בריה דהתם הוי או מין בהמה או מין חיה מדקאמר ולא הכריעו בו חכמים כו' אבל הכא רוצה לומר בריה בפני עצמה שאינה לא חיה ולא בהמה דאי הוי או בהמה או חיה לא איצטריך לרבויי דמו וכן ההיא (יומא דף עד.) כל חלב לרבות כוי וחצי שיעור וקאמר כוי בריה בפני עצמה אינו אומר שיהא ספק או חיה או בהמה דאם כן לא צריך קרא לאסור חלבו (י):

בחותכו לכלב. הוא הדין דהוה מצי לשנויי בחותכו לרפואה אלא הא קא משמע לן דאפילו בחותכו לכלב בעי מחשבה [כד]: **כגון דאיכא פחות מכזית נבילה וצירפה.** אבל כזית וצירפה ליכא למימר ומהניא מחשבה שיטמא האי כביצה אוכלין אחרים אפילו לא יגעו האוכלין רק בצירוף ולא צריך שיגעו בנבילה דא"כ לא מייתי מה בהמה שיש לה טומאה קלה דמשמע שיש נבילה שאין עליה רק טומאת אוכלין ואי הוה בה כזית הוה ביה טומאה חמורה ועוד יש לומר דמשמע דנקט במתניתין דמייתי עלה בהמה [כה] כו' בכ"מ ונבלת עוף טהור כו' משמע נבלת בהמה דומיא דנבלת עוף כלומר דצריכה מחשבה כמו על עוף ולכך נקט פחות מכזית:

מסורת הש"ס

א) [ב"ק סד. זבחים ד: ח: חולין סו.], ב) [שם], ג) [יומא עד:], ד) [שם וש"נ], ה) עוקצין פ"ג מ"ב, ו) טהרות פ"ח מ"ו [פסחים מה:], ז) עדיות פ"ה מ"א, ח) עוקצין פ"ג מ"ג נדה נ: בכורות י., ט) נדה נא. חולין קכח. [זבחים קה.], י) [עי' חולין קמ.], כ) [וע"ע תוס' יומא עד: ד"ה כוי],

שינויי נוסחאות

א] בשר אוציא דם. (ש"מ): **ב]** תיבת ולבהמה נמחק. (ש"מ): **ג]** הא תנא דבי ר' ישמעאל בריבויי ומיעוטי כללי ופרטי דדרשינן מן הדין גוונא. ונ"ב נ"א דכללי ופרטי דריש כהדין גוונא. (ש"מ): **ד]** והיתר והן מין בשר. (ש"מ): **ה]** רב אידי בר. (ש"מ): **ו]** חלבו מנלן ת"ל כל חלב. ונ"ב נ"א מכל אוכל חלב. (ש"מ): **ז]** טומאתו ושחיטתו מנלן. (ש"מ): **ח]** שתים שאין בהן טומאה קלה [והשאר נמחק]. (ש"מ), ולפנינו הוא ע"פ בה"ז: **ט]** בס"י אי' מן האדם מן החי ובמשניות ליתא וכ"נ מפי' הר"ש. (גליון, ועיין ש"מ): **י]** מחשבה והכשר. גירסת רגמ"ה ואין צריך הכשר. [ועיין ש"מ]: **יא]** לכלב דמחשבה לכלב. (ש"מ): **יב]** צ"ל בטהרות כך הגי' במשנה ובפסחים. (גליון, וכ"ה בש"מ): **יג]** כל המיוחד לאוכל אדם. (ש"מ, וכ"ה במשנה ובפסחים): **יד]** לאדם אין אי לא חזי לאדם לא מכל מקום קתני צריך מחשבה [והשאר נמחק]. (ש"מ): **טו]** בס"י ליתא. (גליון), קטע זה חסר בדפ"ר ונתוסף בדפוסים ע"פ נוסח המשניות וכ"ה בש"מ: **טז]** קלה הא היא גופה טמאה היא. (ש"מ): **יז]** דלית בהו פחות. (ש"מ): **יח]** כבש. (רש"ש): **יט]** נלצ"ל בהמה טמאה בכל מקום. (המגיה בש"מ), עיין בש"מ בחידושים, ובהערות שם: **כ]** הכשר ואי בחלב של נבלת בהמה טהורה צריך. (ש"מ): **כא]** דבכפרים קיימינן דצריך מחשבה לא מתכשר. (ש"מ): **כב]** לבהמה והדיחן ונמלך. (ש"מ): **כג]** נבילות דהיינו במגע ובמשא. (ש"מ): **כד]** מחשבה לאפוקי מסברת המקשה. (ש"מ): **כה]** בהמה טמאה בכ"מ. (ש"מ):

תורה אור השלם

1. וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לָעוֹף וְלַבְּהֵמָה:
ויקרא ז כו
2. כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל כָּל דָּם וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ:
ויקרא ז כז
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז לֹא תֹאכֵלוּ:
ויקרא ז כג
[ע"פ רגמ"ה והגהות ש"מ] כִּי כָּל אֹכֵל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיב מִמֶּנָּה אִשֶּׁה לַייָ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מֵעַמֶּיהָ: ויקרא ז כה
4. לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: דברים יד כא
5. עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה:
בראשית לב לג
6. וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא:
ויקרא יא לז

שיטה מקובצת

אף כל דקתני לאתויי מאי. דאין לומר דאיצטריך לאתויי חיה דחיה בכלל בהמה. (תוס'): **איצטריך קרא למיסר ספיקא.** דאי בהמה דמה אסור אי חיה דמה אסור כההיא דפ' יה"כ (עד.) גבי כל חלב לרבות כוי וחצי שיעור דפריך ואיצטריך קרא למיסר ספיקא ותימה דמאי פריך אה"נ משום דספק חיה הוא ואינו קרב למזבח ואתא קרא לאשמועינן דחלבו אסור כחלב בהמה וי"ל דשפיר פריך דרבויי למה איצטריך אי בהמה הוא לא צריך קרא ואי חיה הוא וכי אתא קרא לאסור חיה ואי כדי שלא יטעו העולם לומר חיה הוא ויבואו להתיר וכי בשביל הטועים נכתוב קרא אין זו סברא. (תוס' כת"י). **איצטריך קרא למיסר ספיקא.** עיין תוס' בכורות דף מא (ע"ב ד"ה ואתי): **אלא קסבר כוי בריה בפני עצמו הוא.** פי' ואינו לא חיה ולא בהמה ואין זה כההיא דפ' אותו ואת בנו (חולין פ.) דאמר כוי בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אי מין בהמה הוא אי מין חיה דמשמע דהוא בהמה או חיה. (תוס' כת"י): **מכל חלב לא תאכלו.** עיין בהשמטות: **טומאתו ושחיטתו מנ"ל סברא** כו'. עיין בהשמטות: **ושחיטתו [נמי] כבהמה.** פי' הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור, אבל להצריכו שחיטה להתירו ולהוציאו מידי אבר מן החי לא צריך רבוי דהא אמרינן בפ' גיד הנשה (חולין קב.) כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו ואית דאמרי כל שבשרו מותר אתה מצווה על אבריו. (תוס' הרא"ש): **[מן האדם.]** גירסת משנה של עוקצין החותך מן האדם כו' **צריך מחשבה והכשר** ובברייתא איתא החותך מאבר מן החי צריך מחשבה **ואין צריך הכשר** והראב"ק גריס כן: **כלל אמרו בטהרות כל המיוחד לאוכל אדם.** תוס' בכורות כג ע"א (ד"ה טומאה קלה): **[מחשבה למה לי לטומאה קלה].** דמהניא לה לשוויא אוכל לטמא טומאת מגע, הא היא גופה טמאה היא: **[רש"י ד"ה נבלת בהמה] בהמה א)** דאי בחלב בהמה טמאה למאי איצטריך למיתני כיון דתנא בהמה טמאה דבטמאה אין חילוק בין בשרה לחלבה: **[רש"י ד"ה הכא ל"ג כו' טומאה חמורה.]** כדאמרי' בזבחים פ' חטאת העוף (דף ע.) וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה וגו' ודרשינן מיניה דטהור ואינו מטמא במגע ובמשא כבשר: **[תוס' ד"ה אוציא דם שרצים כו' לא מטמא.]** גליון. ואע"ג דעוף נמי אינו מטמא במשא מ"מ הא מטמא בגדים אבית הבליעה ד"ת. ועיין בפי' רש"י ז"ל לקמן דף כא ע"ב (ד"ה אמר מר): **[ד"ה אוציא דם ביצים כו'].** לשון הרא"ש תימה למה צריך להני תרי צדדין מין בשר והיתר ואיסור דדם ביצים ודגים וחגבים מצי למעט מהך צד דטומאה חמורה, וי"ל דלא שייך להזכיר טומאה חמורה אלא על בעלי חיים שיש טומאה במיתתן: **[ד"ה כוי כו' בסופו].** גליון. וההיא דנדרים (יח:) המקדיש חייתו ובהמתו לא הקדיש את הכוי אפילו אי סבר האי תנא דכוי הוי ספק חיה וספק בהמה ניחא דלא היה דעתו לספק אלא לודאי. (הרא"ש ז"ל): **[ד"ה כגון כו' משמע נבלת בהמה כו'].** וז"ל הר"י ז"ל בגליון. לכך נקט פחות מכזית דתני נבלת בהמה טמאה כו' ונבלת עוף טהור משמע דתני נבלת בהמה דומיא דעוף דאם אין מחשבה אין בה טומאה וזה לא מצי איירי רק בפחות מכזית. (תוס'):

א) נראה דצ"ל בהמה טמאה וחלב לא גריס הכא דאי וכו'. [המגיה בוילנא]. [בגליון כה"י לא ניתן לקרוא כי הגליון קרוע, ונראה שמסומן על תיבת בהמה, ובכל ניכר אות ה', וכפי הנראה הוגה בהמה טמאה],

עין משפט
נר מצוה

ג א מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הל' יג טוש"ע י"ד סי' סד סעיף א וסי' פ סעי' ו:

ד ב (מיי' פ"א שם) טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ו:

ה ג מיי' פ"א מהל' אבות הטומאה הלכה ו:

ו ד מיי' פ"ג מהלכות טומאת אוכלין הלכה [ג] ט עי' השגות וכ"מ:

ז ה מיי' פ"ב שם הלכה יח:

ח ו מיי' פ"א מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ד:

ט ז ח מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל' ג:

י ט מיי' שם הל' ו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאין מין בשר אוציא דם דגים: (ב) שם האי תנא דבי רבי ישמעאל בריבויי ומיעוטי וכללי ופרטי דרשינן בהדין גוונא: (ג) שם ויש בה איסור ויש בה היתר והן מין בשר: (ד) שם ושחיטתו מנלן: (ה) שם הוה חזי לאדם אסקינן מטומאה: (ו) שם לטומאה קלה והא היא גופה: (ז) רש"י ד"ה ואין צריכין הכשר וכו' הכשר והכא לא גרסינן כצ"ל והד"א: (ח) בא"ד ואע"ג דתנינא לה. נ"ב במשנה דעוקצין בסיפא: (ט) בא"ד דלא מיתני עליה אינו:

לעזי רש"י

פולפ"א. הבשר שעל עצם הירך.

רבינו גרשום

שרצים אין בהן טומאה חמורה. דלא מטמו במשא דלא כתיב בהו והנושא את נבלתם: **אוציא דם ביצים של עוף שאינן מין בשר:** דגים וחגבים שכולן היתר שאינן טעונין שחיטה: **לעוף ולבהמה.** קא דייק מ"ט כתבינהו לתרווייהו לילף מחד. מעוף א) אם [עוף הוה] אמינא **מה עוף שאין בו כלאים** שאין נוצתו אסורה לא עם צמר ולא עם פשתים דמו אסור **אף בהמה** שאין בצמרה איסור כלאים כגון עז ופרה דמה אסור ולא כבשים להכי כתיב ולבהמה לאסור דם דכל בהמה: ואי כתיב בהמה בלבד הוה אמינא מה **בהמה שאינה** באיסור (אם) לא תקח **האם על הבנים** דמה אסור **אף עוף** נמי **שאינו** באיסור **אם על הבנים** כגון מזומן או עוף טמא למעוטי דם דעוף טהור ואינו מזומן **ת"ל לעוף: ואימא כל דם כלל כו' אין בכלל אלא מה שבפרט עוף ובהמה אין מידי אחרינא לא.** ולמעוטי דם דחיה: לא כתיב **כל נפש אשר תאכל כל דם חזר וכלל כלל ופרט וכלל הוא ואי אתה דן אלא כעין הפרט** והיינו כדאמר לעיל מה עוף ובהמה מיוחדין כו': **והא לא דמי כללא כו'.** מה בכך הא אשכחן **תנא דבי ר' ישמעאל** דדריש ריבויי ומיעוטי באלו טרפות (חולין סו.) **וכללי ופרטי** ב) בפ' מרובה (ב"ק סד.) ואע"ג דלא דמו אהדדי (והני) [והכא] נמי דרשינן כלל ופרט וכלל **ואע"ג דלא דמו** ואירבי דם דחיה וכוי: **ואף כל לרבות דמו של כוי.** לרבות דם דחיה לא צריך לרבוייה דבהדיא כתיב בה איסור דם דכתיב איש כי יצוד ציד חיה כו' וכתיב בתריה דם כל בשר לא תאכלו. **ואי קסבר** כוי ספק חיה ספק בהמה הוא **איצטריך קרא** לרבויי **למיסר ספיקא** פשיטא דאסור דמו ממה נפשך: **אלא קסבר כוי בריה הוא בפני עצמו.** ואיצטריך קרא לרבויי למיסר דמו: **חלב מכי כל אוכל חלב** קרי ביה ג) כי כל אוכל חלב כל דאפי' דכוי. **נבלתו מנלן.** דאסור באכילתו **מכל** דלא תאכלו כל **נבלה: החותך מן האדם מן החי** בשר לשום אכילה: **צריך מחשבה.** אם חישבו לאכילה מטמא טומאת אוכלין בכביצה **ואין צריך הכשר**

אלא אפילו בלא הכשר מיטמא דקי"ל כל שסופו ליטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר: **תיעשה חתיכה שלו מחשבה.** דכיון דחתכיה אחשביה: **אמר ריש לקיש.** שלא חתכו סתם לשום אדם אלא לשום כלב לצורך כלב דמחשבה לצורך כלב **לאו מחשבה היא: ולא והתנן כלל אמרו בטהרות כל המיוחד לאוכל אדם טמא טומאת אוכלין עד שיפסל מאכילת כלב** אלמא דאכילה דכלב חשובה. ההוא דקאמרינן עד שיפסל מאכילת כלב **ההוא לאסוקי מטומאה** משערינן בכלב הואיל **ומעיקרא הוה חזי לאדם: הכא לאחותי ליה** טומאת אוכלין עסקינן בחותך מן האדם מן החי: **אי חזי לאדם** דחישב עליו לאכילת אדם **חזי לכלב** ואי **לא חזי לאדם** דלא חישבו לאוכל אדם אלא לכלב **לא חזי לכלב** דלא אחתינן ליה [illegible]

[illegible]

מוסף רש"י

כל המיוחד לאכול אדם. ואף עליו שם אוכל, **טמא.** לעולם ואפילו נתקלקל מאכילת אדם, עד שיפסל מאכילת כלב (פסחים מה:). **נבלת בהמה טמאה בכל מקום.** שהיא סתמא לאו לאכילה קיימא דמאיסה, ועוד שיש לה שני דחוין אחת שלא נשחטה ואחת דטמאה היא (בכורות י.) סתמא לאו לאכילה הלכך בעיא מחשבה, והני דאי איכא כזית בלא מחשבה מטמיא אפילו אדם וכלים וכל שכן אוכלין ומשקין, אלא להכי מהניא מחשבתה דאי איכא פחות מכזית שאר אוכלין ופחות מכזית נבלה, משלים לכביצה, אי חשיב עליה מצטרפא בהדייהו ומקבלת טומאה במגע שרץ ואי לא לא (נדה נ:) **וכן נבלת עוף הטהור. בכפרים.** דעניים הם ואין רגילין לאכול עופות ושומן, **צריך מחשבה.** להאכילן לעכו"ם, ואם לאו [illegible]